

DINAMIKA TROŠKOVA U FUNKCIJI USPOSTAVLJANJA, KORIŠĆENJA KAPACITETA I NJEGOVE ORGANIZACIJE

DYNAMICS OF COSTS IN THE FUNCTION OF ESTABLISHMENT, THE USE OF CAPACITY AND ITS ORGANIZATION

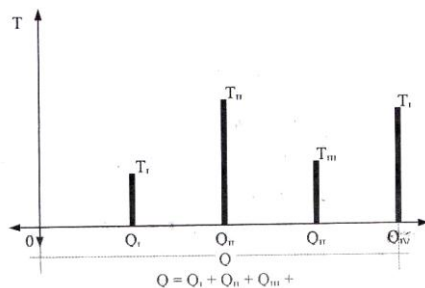
Mr Đidić Zekija

Rezime: *Proizvodni kapacitet jednog proizvodnog sistema predstavlja sposobnost proizvodnje više vrsta proizvoda. Uspostavljanje proizvodnog kapaciteta je usko vezano sa zahtjevima tržišta, u odnosu na vrstu, dimenziju, oblik, kvalitet i sl. izrade gotovih proizvoda. Projektovanje kapaciteta uključuje i njegovo osposobljavanje za različite varijante njegovog korišćenja. Fiksni troškovi nastaju uspostavljanjem kapaciteta, a varijabilni troškovi nastaju izradom svake nove jedinice proizvoda. Cilj menadžmenta preduzeća je praćenje i upravljanje ponašanjem troškova kao elementa ulaganja.*

Ključne riječi: *proizvodni kapacitet, fiksni i varijabilni troškovi, upravljanje ponašanjem troškova.*

Abstract: *The production capacity of one production system is the capability of producing different kinds of products. The establishment of a production capacity is closely related to the market demands, in terms of the type, dimension, shape, quality and similar manufacturing of the finished products. Design of capacities includes its ability to deal with different types of its use. Fixed costs appear by establishing the capacities, and variable costs appear by creating a new unit of each product. The goal of the company's management is monitoring and controlling the behavior of its costs as an element of the investment.*

I. ORGANIZACIONA STRUKTURA KORIŠĆENJA KAPACITETA

Slika 1. Prikaz jedne varijante razlaganja globalnog kapaciteta organizacionog sistema ⁶⁵

Svaka posebna priprema uslovljava i pojavu odgovarajućih troškova elemenata proizvodnje. Uspostavljanje globalnog proizvodnog kapaciteta i razlaganje istog na pojedine parcijalne kapacitete prikazano je na slici 1.

1.1. FIKSNI I VARIJABILNI TROŠKOVI

Fiksni troškovi se odnose na uspostavljanje kapaciteta. To drugim riječima, znači da oni nastaju u vezi sa uspostavljanjem mezoekonomskog kapaciteta, a njihova visina je u funkciji njegove veličine:

$$T = f(Q)$$

Pri čemu je :

TR = objektivno uslovljena veličina ukupnih fiksnih troškova;

Q = objektivno uslovljena veličina proizvodnje, odnosno proizvodni kapacitet.

Varijabilni troškovi se pojavljuju sa svakom dodatom novom jedinicom proizvoda. U zavisnosti od njihovog ponašanja u dinamici proizvodnje dijele se na :

-proporcionalne i

⁶⁵ Berberović, Š., Jovičić, J.: *Teorija i metodologija troškova*, ekonomski fakultet, Banja Luka, 2007., str. 77

-relativno fiksne troškove.

Proporcionalni troškovi se mijenjaju sa promjenom stepena korištenja kapaciteta. U ovu grupu varijabilnih troškova svrstavaju se:

- troškovi osnovnog materijala,
- troškovi pomoćnog materijala i pogonske energije,
- troškovi radne snage na izradi proizvoda i
- troškovi sredstava za rad koja se funkcionalno amortizuju.

Srazmjerno porastu obima proizvodnje, mijenjaju se i varijabilni proporcionalni troškovi. Njihova visina po jedinici proizvoda je stalna i ne mijenja se.

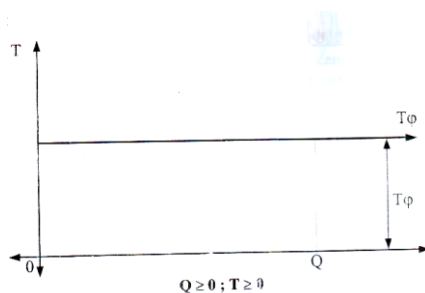
Relativno fiksni troškovi se javljaju kod novih zona tj. raslojavanja proizvodnog kapaciteta. Ovi troškovi se ponašaju kao fiksni troškovi u okviru određenog raslojenog segmenta proizvodnog kapaciteta.

Relativno fiksni troškovi su:

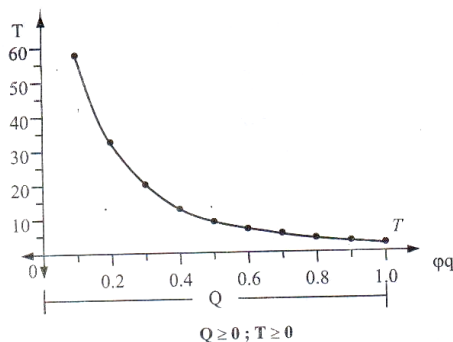
- troškove materijala na pripremno – završnim poslovima raslojenog proizvodnog kapaciteta, pogona, smjena, radionica, isl.
- troškovi radne snage na pripremno – završnim i drugim poslovima raslojenog proizvodnog kapaciteta,
- troškovi specijalnih mašina (alata), nabavljenih u cilju izrade određenog modela proizvoda.

1.2. Ponašanje fiksnih troškova u funkciji korišćenja kapaciteta

Visina fiksnih troškova uslovljena je veličinom proizvodnog kapaciteta. Reprodukovanje fiksnih troškova je preko realizacije izlaza proizvodnog sistema. Potpunim iskorišćenjem postavljenog kapaciteta u određenom mezoekonomskom sistemu osigurava se reprodukovanje fiksnih troškova. Takvo ponašanje ukupnih fiksnih troškova, pri promjeni obima proizvodnje u okviru kapaciteta koji ih je uslovio, može se grafički prikazati kao na slici (2).

Slika 2. Ukupni fiksni troškovi u funkciji kapaciteta⁶⁶

Slika 3. Dinamika fiksnih troškova po jedinici proizvoda u funkciji korišćenja kapaciteta⁶⁷

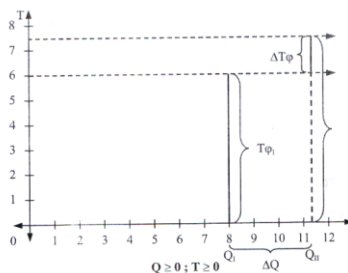
⁶⁶ Berberović, Š., Jovičić, J.: isto, Banja Luka, 2007., str. 94

⁶⁷ Berberović, Š., Jovičić, J.: isto, Banja Luka, 2007., str. 94

Ponašanje fiksnih troškova po jedinici proizvoda u funkciji dinamike obima proizvodnje u okviru datog kapaciteta ima karakteristike degresivne hiperbole.

1.2.1. Fiksni troškovi u funkciji razvoja mezoekonomskog sistema

Fiksni troškovi nastaju uspostavljanjem proizvodnog kapaciteta u određenom mezoekonomskom sistemu. Ne mijenjaju se do momenta novih investiranja u naprednija sredstva za rad. Kombinacija kvantitativnog i kvalitativnog karaktera ili odvojeno dolazi do proširenja kapaciteta i tehnološkog napretka uslova proizvodnje. Takva varijanta ponašanja fiksnih troškova može se grafički predstaviti kao na slici 4.

Slika: 4 . Dinamika fiksnih troškova u funkciji razvoja kapaciteta.⁶⁸

Simboli na gornjoj slici, predstavljaju sljedeće:

ΔQ = porast proizvodnog kapaciteta u funkciji investiranja u razvoj mezoekonomskog sistema,

$T_{\Phi I}$ = objektivno uslovljeni fikсни troškovi veličinom kapaciteta prije dodatnog ulaganja u razvoj,

Q_I = veličina kapaciteta prije dodatnog ulaganja u razvoj,

ΔT_{Φ} = objektivno uslovljeni prirast fiksnih troškova u funkciji investiranja u razvoj,

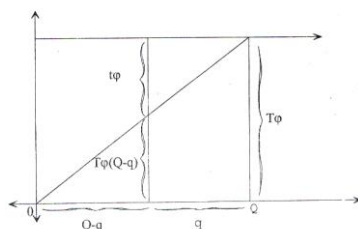
Q_{II} = uspostavljeni kapacitet mezoekonomskog sistema nakon ulaganja u razvoj,

$T_{\Phi II}$ = objektivno uslovljeni fikсни troškovi u funkciji uspostavljenog kapaciteta nakon ulaganja u razvoj

1.2.2. Objektivna i subjektivna komponenta fiksnih troškova

Zbog neiskorištenosti postavljenih proizvodnih kapaciteta, dolazi do povećanja fiksnih troškova po jedinici proizvoda. To nije proisteklo zbog objektivnih ekonomskih zakonitosti, već usljed nedovoljne organizacione umješnosti privrednog subjekta.

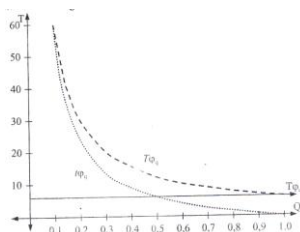
Objektivno uslovljena komponenta fiksnih troškova mijenja se u upravnoj srazmjeri sa korišćenjem kapaciteta, dok se organizaciono uslovljena komponenta kreće obrnuto srazmjerno promjenama obima proizvodnje u okviru datog kapaciteta.⁶⁹

Slika 5. Razlaganje ukupnih fiksnih troškova, uslovljenih kapacitetom, na objektivnu i organizacionu komponentu

⁶⁸ Berberović, Š., Jovičić, J.: isto, Banja Luka, 2207., str.97

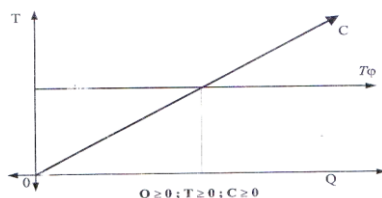
⁶⁹ Berberović, Š., Jovičić, J.: isto, Banja Luka, 2007., str. 101

Slika 6. Razlaganje fiksnih troškova po jedinici proizvoda na objektivnu i organizacionu komponentu

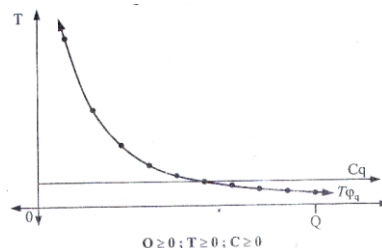
1.2.3. Upravljanje ponašanjem fiksnih troškova

Organizacionim mjerama se potpunije iskorištava postavljeni proizvodni kapaciteti. Komponenta fiksnih troškova sa potpunijim iskorišćenjem kapaciteta, svodi se na 0. Time se fiksni troškovi svode na objektivno uslovljenu komponentu, tj. društveno potrebni rad u postavljenom kapacitetu određenog proizvodnog sistema. Osnovni ekonomski princip sa što manje ulaganja ostvariti što bolje rezultate, podrazumijeva i svođenje fiksnih troškova na stvarne tj. objektivno uslovljenu veličinu. Organizacionim mjerama fiksne troškove svesti na što manji iznos, i do 0. Organizacionim mjerama, maksimalno iskoristiti postavljene proizvodne kapacitete, te zadovoljiti potrebe zahtijeva potrošača sa što nižim cijenama uz dobar kvalitet.

Slika 7. Upravljanje ponašanjem ukupnih fiksnih troškova u funkciji njihovog reprodukovanja prodajom proizvoda⁷⁰

Ukoliko se prodaju proizvodi po tržišnim cijenama, preduzeće u situaciji proizvodnje sa manjom iskorištenosti kapaciteta, a može doći u situaciju da ne reprodukuje kroz tržišnu cijenu fiksne i druge materijalne troškove, i ne ostvari dohodak. To znači ne ostvari dovoljan iznos vrijednosti proizvodnje.

Slika 8. Upravljanje ponašanjem fiksnih troškova po jedinici proizvoda u funkciji njihovog reprodukovanja prodajnom cijenom⁷¹

U uslovima slabe iskorištenosti kapaciteta, fiksni troškovi po jedinici proizvoda se nalaze u zoni progresije pa stoga ne mogu biti pokriveni prodajnom cijenom proizvoda, koja je u kraćem periodu konstantna. Ponašanje fiksnih troškova je u obrnutoj srazmjeri sa promjenama obima proizvodnje pa su u zonama nižeg stepena korišćenja kapaciteta viši a porastom korišćenja kapaciteta su niži.

1.3. Varijabilni troškovi

Varijabilni troškovi nastaju sa svakom dodatom jedinicom proizvoda. Razlikujemo u odnosu na način trošenja u izradi proizvoda troškove koji nastaju u pripremi i troškove vezane za izradu proizvoda. Imamo dvije grupe troškova:

- *proporcionalne,*

⁷⁰ Berberović, Š., Jovičić, J.: isto, Banja Luka, 2207., str. 105

⁷¹ Berberović, Š., Jovičić, J.: isto, Banja Luka, 2007., str. 105

- relativno fiksne troškove.

1.3.1. Proporcionalni troškovi

Izradom svake nove jedinice proizvoda povećavaju se i proporcionalni troškovi. Zato se može tvrditi da su u dinamici proizvodnje, proporcionalni troškovi direktno proporcionalni s promjenom korišćenja kapaciteta, ako se posmatraju u ukupnom iznosu. Pojedinačno za svaku dodatnu jedinicu proizvoda ostaju konstantni.

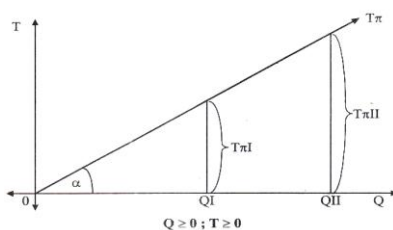
1.3.1.1. Ponašanje proporcionalnih troškova u funkciji korišćenja kapaciteta

Osnovno za proporcionalne troškove je da se ukupno posmatrani, svakom dodatom novom jedinicom proizvoda povećavaju.⁷²

$$T\pi = f(Q)$$

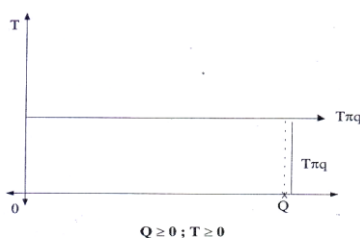
odnosno konstantni su po jedinici proizvoda:

$$T\pi_q = \frac{T\pi}{Q} = \text{const.}$$

Slika 9: Zakonitosti ponašanja proporcionalnih troškova u funkciji dinamike korišćenja kapaciteta⁷³

Pri čemu je:

Slika 10. Dinamika proporcionalnih troškova po jedinici proizvoda u funkciji korišćenja kapaciteta.⁷⁴

Proporcionalni troškovi po jedinici proizvoda u okviru postavljenog proizvodnog kapaciteta determinisani su prirodnim, tehničkim i društvenim faktorima.⁷⁵

1.3.1.2. Proporcionalni troškovi u funkciji razvoja mezoekonomskog sistema

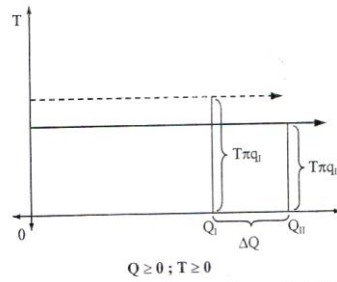
Mezoekonomski sistem teži da svoj podsistem ulaganja po jedinici proizvoda svede na novonastalu objektivnu veličinu, koja je u funkciji datih prirodnih, tehničkih i društvenih faktora. Postavljeni kapacitet je odraz stepena razvijenosti proizvodnih snaga i neovisan je od promjene dinamike proizvodnje.

⁷² Berberović, Š., Todorović, Z.: *Ekonomika preduzeća*, Banja Luka, 2009., str. 124

⁷³ Berberović, Š., Jovičić, J.: *isto*, Banja Luka, 2007., str. 108

⁷⁴ Berberović, Š., Jovičić, J.: *isto*, Banja Luka, 2007., str. 110

⁷⁵ *Prirodni i tehnički faktori su determinisani preko: karakteristika proizvoda, materijala, osposobljenosti radne snage, tehnologije rada, načina organizacije i prirodnih uslova. Društveni: razvijenost tržišta, plaćanje rada, međunarodni ekonomski odnosi, ukupna razvijenost sistema, okruženje i razvijenost ekonomskog sistema društvene zajednice.*

Slika 11. Dinamika proporcionalnih troškova u funkciji razvoja MOS-a⁷⁶

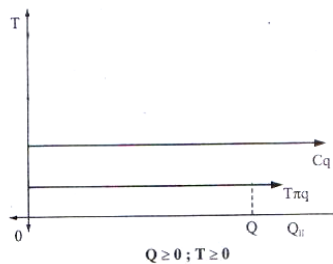
Mogućnost snižavanja proporcionalnih troškova ide u dva pravca:

- snižavanje proporcionalnih troškova po jedinici proizvoda uvođenjem drugog elementa proizvodnje tj. tehnološkim napretkom izrade supstitucije,
- racionalno trošenje radne snage,

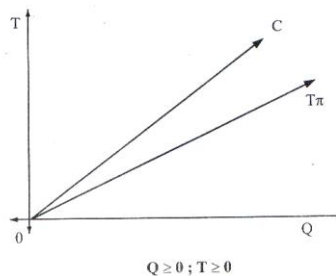
Tehničko – tehnološki napredak proizvodnje dovodi do smanjenja ukupnih proporcionalnih troškova po svakoj jedinici proizvoda.

1.3.1.3. Upravljanje ponašanjem proporcionalnih troškova

Upravljanje ponašanjem proporcionalnih troškova vodi se po principu ostvariti određene rezultate proizvodnje uz minimalna ulaganja u mezoekonomski proces. Troškovi po jedinici proizvoda pored objektivno uslovljenih faktora, nastaju i dejstvom subjektivno uslovljenih faktora. Tako da visina stvarnih troškova po jedinici proizvoda bude veća od objektivno uslovljenih.

Slika 12. Upravljanje ponašanjem proporcionalnih troškova po jedinici proizvoda u funkciji njihovog reprodukovanja prodajnom cijenom proizvoda.⁷⁷

Slika 13: Upravljanje ponašanjem ukupnih proporcionalnih troškova u odnosu na vrijednost realizacije proizvodnje

Razlika između visine prodajnih cijena proizvoda i proporcionalnih troškova po jedinici proizvoda mora biti pozitivna. Iz tih sredstava se obezbjeđuje:

⁷⁶ Berberović, Š., Jovičić, J.: isto, Banja Luka, 2007., str. 113

⁷⁷ Berberović, Š., Jovičić, J.: isto, Banja Luka, 2007., str. 115

- reprodukcija sredstava potrebnih za pripremu proizvodnje , tj. dio fiksnih troškova,
- akumulacija sredstava za proširenu reprodukciju i ostale potrebe.

1.3.2. Relativno fiksni troškovi

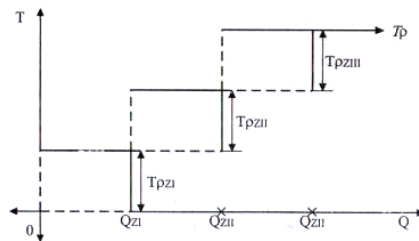
Postavljanjem proizvodnog kapaciteta za funkcionisanje mezoekonomskog sistema, uslovljava pojavu fiksnih troškova. U okviru datog kapaciteta svaka podgrupa podrazumijeva posebne troškove. Posebni troškovi se nazivaju relativno fiksni troškovi. Ponašanje tih troškova u okviru podzone datog kapaciteta je identično fiksnim troškovima. S toga nose naziv relativno fiksni troškovi.

1.3.2.1. Ponašanje relativno fiksnih troškova

Pri uspostavljanju svakog novog sloja datog kapaciteta (serije, modela, tipa proizvoda i sl.) dovodi do posebnih troškova nove zone u okviru datog kapaciteta. Njihova visina je nepromijenjiva u odnosu na promjene broja jedinica proizvoda.

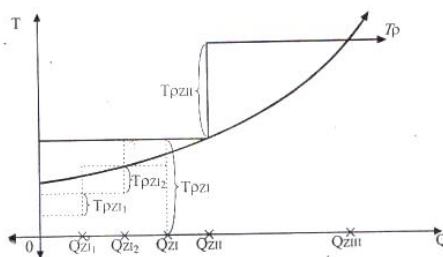
Visina relativno fiksnih troškova je u funkciji raslojavanja datog kapaciteta. Što je veći broj raslojavanja podzona, time se i ovi troškovi povećavaju, prema obrascu:⁷⁸

$$Tq = f(\sum Qz)$$

Slika 14: Ponašanje relativno fiksnih troškova u funkciji raslojavanja korišćenja kapaciteta⁷⁹

Postavljanje proizvodnog kapaciteta je izraz uspostavljanja proizvodnog kapaciteta i to je objektivno uslovljena veličina. Raslojavanje na podzone u datom proizvodnom kapacitetu, je faktor organizacionog dejstva u okviru postavljenog proizvodnog kapaciteta. Tako se može zaključiti da relativno fiksni troškovi zavise od organizacione strukture datog kapaciteta. Povećanjem broja podzona, u postavljenom datom kapacitetu, dovodi do povećanja relativno fiksnih troškova.

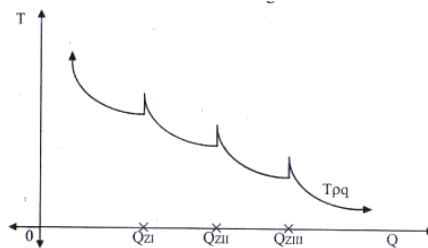

Slika 15: Ponašanje relativno fiksnih troškova u funkciji višestrukog raslojavanja proizvodnje u okviru datog kapaciteta

Ponašanje relativno fiksnih troškova u funkciji dinamike organizacione strukture, raslojavanja podzona na veći broj, izražava prosječnu tendenciju kretanja. Relativno fiksni troškovi se reprodukuju kroz realizaciju prodaje proizvoda. Kako bi zakonitosti ponašanja funkcionisale u potpunosti, neophodno je postavljene kapacitete optimalno iskoristavati. I sa takvim postavkama ostvarivati maksimalne rezultate uz što manja ulaganja u mezoekonomski proces.

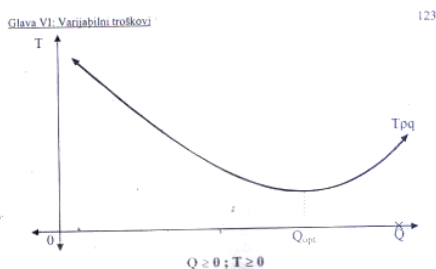
⁷⁸ Berberović, Š., Todorović, Z.: isto, Banja Luka, 2009., str. 127

⁷⁹ Berberović, Š., Todorović, Z.: isto, Banja Luka, 2009., str. 128 i 129

Slika 16: Načelno predstavljena dinamika relativno fiksnih troškova po jedinici proizvoda u funkciji organizacione strukture korištenja kapaciteta

Ponašanje relativno fiksnih troškova po jedinici proizvoda u funkciji mnogostrukog raslojavanja podzona, ima sličnosti sa dinamikom fiksnih troškova u okviru globalnog kapaciteta mezoekonomskog kapaciteta. Uočava se njihova degresija pri povećanju broja jedinica u okviru pojedinih zona.

Slika 17: Ponašanje relativno fiksnih troškova po jedinici proizvoda u uslovima mnogostrukog raslojavanja proizvodnje u okviru datog kapaciteta mezoekonomskog sistema⁸⁰

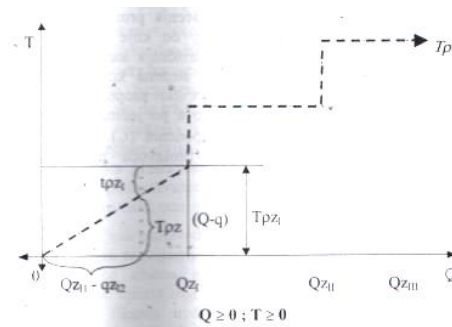
Kod raslojavanja korišćenja globalnog kapaciteta mezoekonomskog sistema, ponašanje relativno fiksnih troškova se različito ponašaju u odnosu na iskorištenost postavljenog sistema. Kod proširenja podzona u okviru globalnog sistema u samom početku su ukupni relativno fiksni troškovi visoki, i konstantna su veličina po jedinici proizvoda. A kako se proširenjem podzona proširuje iskorištenost postavljenog proizvodnog kapaciteta, i relativno fiksni troškovi po jedinici proizvoda izražavaju se krivom linijom. Ta kriva linija se očituje u određenom dijelu razvoja kao degresivna hiperbola fiksnih troškova po jedinici proizvoda, da bi se na datom stepenu iskorištenosti preobrazila u progresivnu krivu. Rezultat progresivne linije razvoja je u prenaprezanju organizacije iskorišćenja globalnog kapaciteta mezoekonomskog sistema.

1.3.2.2. Objektivna i subjektivna komponenta relativno fiksnih troškova

Relativno fiksni troškovi nastaju kod pripremo – završnih aktivnosti kod uspostavljanja proširenja podzona u okviru globalnog proizvodnog kapaciteta. Uspostavljanje proizvodnog kapaciteta mezoekonomskog sistema podrazumijeva pripremu za proizvodni tok i uslovljava nastanak fiksnih troškova, neovisno da li će proizvodni proces otpočeti, ili se još čeka na početak proizvodnje. U okviru globalnog kapaciteta, proširenjem podzona nastaju relativno fiksni troškovi koji se ponašaju slično kao i fiksni. Za svaki pojedini model, tip ili dimenziju proizvoda moraju se pripremiti pripremo – završni poslovi npr. izbor dobavljača, istraživanje tržišta i drugo a sve s ciljem potpunijeg iskorišćenja kapaciteta.

Prva grupa pripremo – završnih poslova koja se odnosi na pripremu predstavlja fiksne troškove. Ovi troškovi su neovisni od obima proizvodnje. Postoje prije početka proizvodnog toka. Druga grupa troškova su na pripremo - završnim aktivnostima, tj. pripremu određene vrste modela, serije, tipa i sl. proizvoda, uslovljava nastanak relativno fiksnih troškova. Reprodukovanje ovih troškova ostvaruje se izradom i realizacijom prodaje proizvoda određenog podsistema korišćenja kapaciteta mezoekonomskog sistema. Objektivno uslovljenu veličinu relativno fiksnih troškova predstavljaju troškovi nastali vezano za stvarni dio troška u okviru postavljenog kapaciteta. Ukoliko se ne iskoriste postavljeni kapaciteti, ukupni iznos relativno fiksnih troškova raspoređiće se na broj jedinica proizvoda ostvarene proizvodnje. U tom slučaju će relativno fiksni troškovi po jedinici proizvoda ostvarene proizvodnje, biće veći od objektivno uslovljene visine. To je rezultat organizacionih faktora, kao subjektivni faktor slabosti.

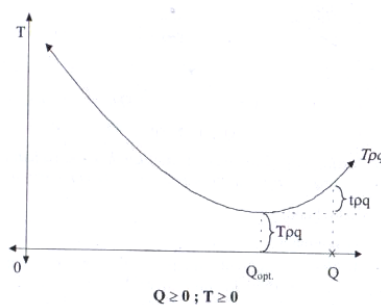
⁸⁰ Berberović, Š., Jovičić, J.: isto, Banja Luka, 2007., str.123

Slika 18. Razlaganje ukupnih relativno fiksnih troškova jednog sloja proizvodnje na objektivnu i subjektivnu komponentu⁸¹

Visina ukupnih relativno fiksnih troškova razlaže se na:

- objektivnu i
- subjektivnu komponentu

Slika 19. Objektivna i organizaciona komponenta ukupnih relativno fiksnih troškova u vezi sa prenaprežanjem organizacije korišćenja globalnog kapaciteta mezoekonomskog sistema

Ponašanje relativno fiksnih troškova u funkciji organizacione strukture korišćenja globalnog kapaciteta predstavlja - iz prave linije preobražava se u krivu liniju. Rezultat tog ponašanja su proširenja određenih podzona u okviru globalnog kapaciteta iskorištenosti u mezoekonomskom sistemu.

1.3.2.3. Upravljanje ponašanjem relativno fiksnih troškova

Relativno fiksni troškovi predstavljaju dio ulaza mezoekonomskog sistema. Njihovo reprodukovanje obezbeđuje se iz ostvarenih rezultata proizvodnje, kao izlaza tog sistema. Realizacijom prodaje proizvoda na tržištu, kao rezultata proizvodnje tj. izlaza mezoekonomskog sistema, reprodukuju se i relativno fiksni troškovi, odnosno i svih drugih ulaganja. Tržišna cijena proizvoda koja se formira na tržištu na osnovu ponude i tražnje, treba da osigura reprodukovanje ulaganja, obezbeđenje akumulacije za zajedničke i opšte potrebe, kao i proširenu reprodukciju. Upravljanje proizvodnjom ide u pravcu regulisanja ponašanja relativno fiksnih troškova, s ciljem da se ostvari pozitivna razlika za reprodukovanje ostalog dijela ulaganja i za akumulaciju sredstava za podmirenje ostalih potreba. Organizacionim mjerama se teži ka iskorištenju proizvodnih kapaciteta određenog dodatog sloja. Raspored troškova na veći broj jedinica, rezultira smanjenjem ukupnih relativno fiksnih troškova. Time se snižava cijena koštanja proizvoda kao novčani izraz vrijednosti robe.

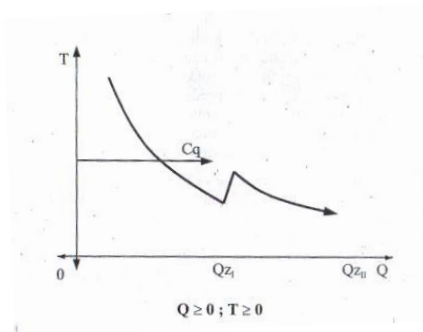
Ponašanje relativno fiksnih troškova karakteriše:

- degresija,
- optimalnost i
- progresija.

Kako bi se ostvarila odgovarajuća cijena na tržištu prodaje, i time omogućila zadovoljavajuća razlika u cijeni, neophodno je u proizvodnom preduzeću voditi politiku upravljanja i rukovođenja relativno fiksnih troškova. Sa povećanjem obima proizvodnje relativno fiksni troškovi rastu. Uslovljen je novim dodavanjem zona, i

⁸¹ Berberović, Š., Jovičić, J.: isto, Banja Luka, 2007., str.125

pripremom vezanom za nove serije ili druge zone. Ukoliko se zahtjevi tržišta pomjere prema smanjenju proizvodnje, tada dolazi do smanjenja relativno fiksnih troškova. To smanjenje nije odmah značajno, zbog nemogućnosti otklanjanja već nastalih ulaganja u pripremu proširenja zone u okviru globalnog kapaciteta. Zato se ova pojava naziva remanentnost relativno fiksnih troškova.

Slika 20. Upravljanje ponašanjem relativno fiksnih troškova jednog sloja proizvodnje u funkciji njihovog reprodukovanja prodajom proizvoda⁸²

ZAKLJUČAK

Cilj preduzeća je ostvarenje što veće dobiti. Ona se ostvaruje povećanjem prihoda uz iste troškove, smanjenjem troškova uz konstantne prihode, ili većim rastom prihoda nego troškova, tj. većim smanjenjem troškova nego prihoda.

Upravljanje troškovima znači planirati, evidentirati i analizirati troškove, a za potrebe menadžmenta u politici formiranja cijena, kako bi se iz iste ostvarila razlika u cijeni, kao pozitivan rezultat. Zatim pri nabavi, kod određivanja najpovoljnijeg dobavljača, te kod određivanja visine dobiti ili gubitka koji proizilaze iz svrhe poslovanja.

Politika upravljanja i rukovođenja ponašanja troškova teži ka optimalnom iskorištenju postavljenih kapaciteta, jer rezultati takvog vođenja proizvode najbolje rezultate proizvodnje. Sa minimalnim ulaganjima ostvariti maksimalne rezultate. To znači sa datom veličinom proizvodnje, obezbjediti dovoljne prihode za zadovoljenje potreba neophodnih za poslovanje proizvodnog preduzeća. Prihodi moraju osigurati pokriće troškova ulaganja, i dovoljnu akumulaciju za zajedničke i opšte potrebe.

LITERATURA

Adižes I.: Životni ciklus preduzeća, Privredni pregled, Beograd 2001.

Babić M., Stavrić B.: Organizacija preduzeća, KIY Centar, Beograd, 2001.

Berberović Š., Stavrić B.: Troškovi i poslovna politika preduzeća, Ekonomski fakultet, Banja Luka, 1990.

Berberović Š.: Računovodstvo, KIZ Centar, Beograd, 1998.

Berberović Š., Beus – Šunjić M.: Troškovi i poslovna politika preduzeća, Ekonomski fakultet, Banja Luka, 1999.

Berberović Š., Beus – Šunjić M.: Ekonomika Preduzeća, Ekonomski fakultet, Banja Luka- Sarajevo, 2005.

Berberović, Š., Jovičić, J.: Teorija i metodologija troškova, Ekonomski fakultet, Banja Luka, 2007.

Charles M., Thomas R.: Managerial Economics, Mc Graw –Hall, Edinburg, 1998.

Gwartney J.D., Stroup R.L., Ekonomija i prosperitet, Institut ekonomskih nauka, Beograd, 1996.

⁸² Berberović, Š., Jovičić, J.: isto, Banja Luka, 2007., str. 128